

<p align="center">Силабус курсу Основи теорії суспільної географії</p> <p>Освітній ступінь – бакалавр Галузь знань: 10 Науки про Землю Спеціальність: 106 Географія Освітньо-професійна програма Географія Кількість кредитів – 4 Рік підготовки 1, семестр – 2 Компонент освітньої програми: обов’язковий Дні занять: згідно з розкладом занять, ауд. 137 і 155 Консультації: четвер, ауд. 127, 137</p>	
Мова викладання: українська	

Керівник курсу

Контактна інформація	Кандидат географічних наук, доцент Потокій Михайло Васильович
	potokiy_a@tnpu.edu.ua ; 0352-43-61-54

Опис дисципліни

Актуальність вивчення основ суспільної географії зумовлена світовими процесами економізації, гуманізації, соціологізації, екологізації та глобалізації сьогодення, формування нових інституційних утворень, подальшою диференціацією суспільної географії, появою нових теоретичних напрямків у сучасній суспільній географії та її основних складових – геодемографії, економічній географії, соціальній географії та політичній географії, розвитком її понятійно-термінологічного апарату, появою нових процесів – регіоналізації, державотворення, системотворення й комплексотворення, ускладненням багатьох теорій, концепцій та доктрин, які так чи інакше стосуються як світових процесів, так і процесів усередині України. З огляду на це навчальна дисципліна “Основи теорії суспільної географії” посідає дуже важливе місце у структурі навчальних дисциплін студентів-географів. Будучи базовою суспільно-географічною дисципліною і відкриваючи вивчення суспільно-географічного циклу, вона тісно пов’язана із курсами “Загальне землезнавство”, “Ландшафтознавство”, які читаються студентам-географам на першому-другому курсах. Саме цей курс розпочинає вивчення навчальних дисциплін суспільно-географічного циклу. Вона є першою сходинкою до вивчення інших суспільно-географічних дисциплін: “Техніко-економічних основ виробництва”, “Географії світового господарства”, “Економічної і соціальної географії світу”, “Економічної і соціальної географії України”, “Географічного моделювання”, “Географічного прогнозування”, “Теорії й методології географічної науки”, “Історії географічної науки в Україні”, “Географії населення”, “Історичної географії з основами етнографії”, “Сучасні проблеми суспільної географії” та ряду інших, у тому числі й фізико-географічних. Всі ці навчальні дисципліни студенти вивчають на старших курсах.

Начальна дисципліна “Основи теорії суспільної географії” повинна дати основи знань з теорії, історії та методики суспільної географії як фундаментальної науки, сприяти формуванню в студентів основних понять, категорій, законів і закономірностей територіальної (геопросторової)

організації суспільства та основних його частин (населення, виробництва, сфери послуг і політичної сфери), просторової диференціації природного середовища, населення та його господарської діяльності, розкрити сутність суспільно-географічних об'єктів, явищ і процесів.

Зміст навчальної дисципліни “Основи суспільної географії” розроблено на основі відповідних положень щодо підготовки фахівців у сфері географії, норм і традицій вищої педагогічної університетської освіти, профілю освітньо-кваліфікаційного рівня “бакалавр” та вимог Болонського процесу.

Навчальна дисципліна „Основи суспільної географії” впроваджена у навчальні плани в усіх закладах географічного профілю України. Завершується іспитом. Передбачає контроль шляхом виконання двох модулів.

Навчальний контент

№	Теми	Результати навчання
1	Тема 1. Об'єкт, предмет, зміст, структура та зв'язки суспільної географії	Знати об'єкт суспільної географії (СГ), її предмет, сучасну структуру, короткі відомості про зміну об'єкта та предмета упродовж історії розвитку, місце в системі географічних наук та науки загалом; зв'язок СГ з філософією, економічними, соціологічними, історичними та іншими науками (демографією, етнографією, статистикою тощо). Вміти розрізняти загальний та конкретний об'єкти СГ.
2	Тема 2. Особливості історичного розвитку суспільної географії	Знати особливості розвитку економічної географії, економічної та соціальної географії, суспільної географії на різних етапах її розвитку, джерела для формування сучасної суспільної географії; основні напрями розвитку суспільної географії: економіко-географічний, антропо-географічний, формально-теоретичний. Вміти визначати роль різних факторів та чинників у формуванні та розвитку суспільної географії.
3	Тема 3. Особливості розвитку української суспільної географії	Знати основні етапи розвитку української економічної географії, економічної та соціальної географії, підходи до виокремлення етапів, основні постаті суспільної географії, центри розвитку економічної і соціальної географії (суспільної географії) в Україні, фундаментальні праці, які вплинули на розвиток цієї науки. Вміти визначати роль різних факторів та чинників у формуванні та розвитку суспільної географії в Україні.
4	Тема 4. Головні поняття і категорії суспільної географії	Знати основні підходи до розуміння основного поняття суспільної географії (територіальна організація суспільства) та географії загалом (територія); формування понятійно-термінологічних систем; знати тріаду суспільно-географічних понять: властивості території, територіальні відношення та територіальні процеси. Вміти виявляти властивості та функції території, аналізувати суспільно-географічні зв'язки, відношення та процеси, аналізувати форми територіальної організації суспільства та його

		окремих частин; вміти давати аналіз практичного значення суспільно-географічного районування та його окремих видів.
5	Тема 5. Закони і закономірності суспільній географії	Знати роль законів розвитку суспільної географії, роль законів у науці, мати поняття про науковий закон, форми вияву і вираження закону; відмінність між законом і закономірністю; типи законів територіальної організації суспільства: генетичні, структурні, відповідності і функціональні.
6	Тема 6. Теорії і концепції у суспільній географії	Знати роль наукових теорій і концепцій; класи суспільно-географічних теорій і концепцій: геоекологічний, геодемосоціальний, геоекономічний, геополітичний; основні теорії, розроблені вітчизняними та зарубіжними географами (району, районування, комплекс і комплексоформування, система та системоформування; елементи та структури територіальних систем).
7	Тема 7. Методи дослідження суспільної географії	Знати суть наукового методу дослідження, підходи до вивчення та класифікації методів сучасної географії та суспільної географії; роль філософських, загальнонаукових, конкретно-наукових (міждисциплінарних та спеціальних) методів суспільної географії, а також сучасних і надсучасних методів. Вміти виявляти закономірності розвитку суспільно-географічних досліджень.
8	Тема 8. Природні умови і ресурси	Знати суть понять “природні умови” та “природні ресурси”, класифікації природних ресурсів за різними авторами; види оцінок природних ресурсів, суть на основні види природокористування.
9	Тема 9. Географічні основи народонаселення	Знати основні географічні аспекти народонаселення, суть демографічної ситуації та політики, основні кількісні та якісні показники народонаселення, його закони; суть процесів розселення та урбанізації, системи розселення.
10	Тема 10. Господарство і господарська діяльність.	Знати суть національної економіки та її об’єкти, суть економічної системи та основні показники національної економіки та рівнів економічного розвитку країн; основні види структури господарства; суть міжгалузевих комплексів; основні види аналізу структури господарства.
11	Тема 11. Сфера послуг. Соціальна географія	Знати роль і місце сфери послуг в житті суспільства та людини, суть революції послуг, особливості сфери обслуговування; попит на послуги; показники рівня розвитку сфери послуг і обслуговування; класифікацію послуг і обслуговування. Розуміти суть теорії центральних місць та територіальної організації обслуговування.
12	Тема 12. Політична сфера і політична географія.	Знати об’єкт і предмет політичної географії, розуміти суть географічного простору та кордонів; суть класичної геополітики. Сучасна геополітика. Основні напрямки та сучасної геополітики; суть геополітичних моделей світу, роль геополітики в формуванні світового порядку; основні напрямки сучасної геополітики (англо-американська, нова геополітика в Європі, неомондалізм та електоральна

	географія, вітчизняна геополітика).
--	-------------------------------------

Формування програмних компетентностей

Індекс в матриці ОП	Програмні компетентності
ЗК 2	Знання та розуміння предметної області та розуміння професійної діяльності.
ЗК 7	Здатність до пошуку, оброблення та аналізу інформації з різних джерел.
СК-2	Здатність застосовувати знання і розуміння основних характеристик, процесів, історії та складу природи і суспільства.
СК 5	Здатність аналізувати склад і будову геосфер (у відповідності до спеціалізації) на різних просторово-часових рівнях
СК 10	Здатність ідентифікувати та класифікувати відомі і реєструвати нові об'єкти у Географічній оболонці, їхні властивості та притаманні їм процеси.
ПРН Р01	Знати, розуміти і вміти використовувати на практиці базові поняття з теорії географії, а також світоглядних наук.
ПРН Р02	Знати розуміти основні види географічної діяльності, їх поділ.
ПРН Р03	Пояснювати особливості організації географічного простору
ПРН Р04	Аналізувати географічний потенціал території.
ПРН Р05	Збирати, обробляти та аналізувати інформацію в області географічних наук.
ПРН Р08	Застосовувати моделі, методи фізики, хімії, геології, екології, математики, інформаційних технологій тощо при вивченні природних та суспільних процесів формування і розвитку геосфер.
ПРН Р09	Аналізувати склад і будову природних і соціосфер (у відповідності до спеціалізації) на різних просторово-часових масштабах.

Літературні джерела:

Основні:

Голиков А. П., Олійник Я. Б., Степаненко А. В. Вступ до економічної і соціальної географії. Підручник. – К.: Либідь, 1997. – 320 с.

Пістун М.Д. Основи теорії суспільної географії: Навч. посібник. – К.: Вища школа, 1996. – 231 с. (стор.

Топчієв О. Г. Основи суспільної географії. Навчальний посібник. – Одеса: Астропринт, 2001. – 560 с.

Топчієв О.Г. Суспільно-географічні дослідження: методологія, методи, методики: Навчальний посібник. – Одеса: Астропринт, 2005. – 632 с.

Шаблій О. І. Суспільна географія: теорія, історія, українознавчі студії. – Львів: Львів. ун-т імені Івана Франка, 2001. – 744 с.

Шаблій О.І. Основи загальної суспільної географії. Підручник. –Львів: Видавничий центр ЛНУ ім. І. Франка, 2003. – 444 с.

7. Шаблій О.І. Основи суспільної географії / Fundamentals of Human Geography: підручник для студ. вищих навчальних закладів / О.І. Шаблій. – 2-ге видання. – Львів: ЛНУ імені Івана Франка, 2012. – 296 с.

Додаткова і допоміжна:

Алаєв Э. Б. Социально-экономическая география: Понятийно-терминологический словарь. – М.: Мысль, 1983. – 350 с.

Багров Н.В. Региональная геополітика устойчивого развития. – К.: Либідь, 2002. – 256 с.

Блій Г. де, Муллер П. Географія: світи, регіони, концепти / Пер. з англ.; Передмова та розділ “Україна” О. І. Шаблія. –К.: Либідь, 2004. – 740 с.

Бунге В. Теоретическая география. – М.: Прогресс, 1967. – 280 с.

Географія світового господарства (з основами економіки): навч. посіб. / Я.Б. Олійник та ін.; за ред. Я.Б. Олійника, І.Г. Смирнова. – К.: Знання, 2001. – 640 с.

Геренчук К.І., Раковська Е.М., Топчієв О.Г. Польові географічні дослідження. – К.: Вища школа, 1975. – 248 с.

Джеймс П., Мартин Дж. Все возможные миры. Развитие географических идей / Пер. С англ. – М.: Прогресс, 1988. – 672 с.

Дзенис З.Е. Методология и методика соціально-економгеографических исследований. – Рига: Зинатне, 1980. – 263 с.

Джаман В.О. Регіональні системи розселення: демографічні аспекти. – Чернівці: Рута, 2003. – 392 с.

Жупанський Я.І. Історія географії в Україні. – К., 2006.

Исаченко А.Г. Развитие географических идей. – М.: Мысль, 1971. – 415 с.

Луцишин П. В., Клімонт Д., Луцишин Н. П. Територіальна організація суспільства (основи теорії). – Луцьк: Вежа, 2001. – 334 с.

Мересте У., Ныммик С. Современная география: вопросы теории. – М.: Мысль, 1984.

Модели в географии. – М.: Прогресс, 1971. – 316 с.

Мороз С.А., Онопрієнко В.І., Бортник С.Ю. Методологія географічної науки. – К.: Заповіт, 1997. – 334 с.

Наука и искусство географии: спектр взглядов ученых СССР и США / Сост. И ред. В.В. Анненкова и Дж.Д. Демко. – М.: Прогресс, 1989. – 200 с.

Новітня українська суспільна географія. Хрестоматія. / Упорядник О. Шаблій. – Львів: Видавничий центр ЛНУ імені Івана Франка, 2007. – 1008 с.

Паламарчук М.М, Паламарчук О. М. Економічна і соціальна географія України (з основами теорії). – К. Знання, 1998. – 416 с.

Саушкин Ю.Г. Географическая наука в прошлом, настоящем и будущем: Пособие для учителей. – М.: Просвещение, 1980. – 269 с.

Топчієв О. Г. Суспільно-географічні дослідження: методологія, методи, методики. – Одеса: Астропринт, 2005. – 632 с.

Шаблій О. І. Суспільна географія: теорія, історія, українознавчі студії. – Львів: Видавничий центр ЛНУ імені Івана Франка, 2001. – 744 с.

Хаггет П. Пространственный анализ в экономической географии. – М.: Прогресс, 1968. – 392 с.

Хаггет П. География: синтез современных знаний. – М.: Прогресс, 1979. – 685 с.

Харвей Д. Научное объяснение в географии. – М.: Прогресс, 1974. – 502 с.

Энциклопедический географический словарь. Понятия и термины / Гл. ред. А.Ф. Трешников; Ред. кол.: Э.Б. Алаев, П.М. Алампиев, А.Г. Воронов и др. – М.: Сов. Энциклопедия, 1988. – 432 с.

Оцінювання

Остаточна оцінка за курс розраховується наступним чином:

Види оцінювання	% від остаточної оцінки
-----------------	-------------------------

Теми 1-12– тести в системі MOODLE (як варіант, – усне або письмове опитування на 13 заняттях) – по 3 бали на тему	39
Представлення індивідуальних проєктів за кожною з 12 тем та їх захист на 13 заняттях	26
Індивідуальне навчально-дослідницьке завдання, яке передбачає вивчення суспільно-географічних поглядів провідних вітчизняних і зарубіжних вчених та знання суспільно-географічної термінології	15
Іспит	20

Види та форми контролю

Формами поточного контролю є усна та письмова (тестування, підготовка, представлення та захист презентацій), відповіді студентів.

Формами підсумкового контролю є екзамен.

Засоби оцінювання

Засобами оцінювання та демонстрування результатів навчання є:

Контрольні роботи, стандартизовані багаторівневі тестові завдання, проєкти (групові та індивідуальні), реферативні повідомлення, презентації.

До Силабусу також готуються матеріали навчально-методичного комплексу:

1. Навчальний контент (розширений план лекцій).
2. Тематика та зміст лабораторних робіт.
3. Завдання для виконання звітних завдань і проєктів.
4. Електронне навчання в системі MOODLE.